

Nr 106.

Av herr **Holmström**, *angående fortsatt löneutbetalning till änka efter tjänstemän och fast anställda arbetare under viss tid efter den anställdes dödsfall.*

Beträffande flertalet av de i allmän tjänst anställda torde det f. n. vara ordnat så, att, därest en anställningshavare avlider och efterlämnar maka eller minderåriga barn, pension utgår till dessa. Även inom den enskilda verksamheten har det på senare tid blivit allt vanligare, att de anställda fått såväl sin egen som familjepensionen ordnad. Utvecklingen synes i varje fall glädjande nog mer och mer gå i den riktningen.

Så långt är alltså allt väl. De änke- och barnpensioner, som här komma i fråga, äro emellertid synnerligen blygsamma såväl absolut taget som i förhållande till de inkomster, familjen under mannens levnad som regel åtnjutit.

En genomgripande omläggning av familjens ekonomiska levnadsförhållanden blir därför i allmänhet en tvungen följd av familjefaderns bortgång. Att denna omläggning icke är så lätt att genomföra och att särskilt den första tiden efter dödsfallet i de allra flesta fall medför särskilt kännbara ekonomiska svårigheter för de efterlevande, lärer ingen kunna förneka. Redan dödsfallet i och för sig med ofta föregående långvarig sjukdom vållar helt naturligt avsevärda extra kostnader. Den begravningshjälp, som till äventyrs utgår, räcker i flertalet fall icke ens att täcka de med sjukdom, dödsfall och begravning direkt sammanhängande utgifterna.

De ekonomiska bekymren vid familjefaderns frånfälle sträcka sig emellertid längre. Vore det så, att de efterlevande med ens kunde inrätta sig efter de ändrade förhållandena och alltså omedelbart efter mannens dödsfall skära ned sina omkostnader till vad som svarade mot de nya väsentligt reducerade inkomsterna, så skulle väl i de flesta fall övergången kunna ske utan alltför stora ekonomiska svårigheter. Alla veta emellertid, att en sådan omedelbar anpassning är en omöjlighet. Skatter och skulder från mannens levnad tynga hårt i de flesta fall. Oftast är familjen vidare t. ex. för månader framåt kontraktbunden vid den förutvarande bostadslägenheten, vars storlek och standard och därmed även hyra avpassats efter familjens tidigare högre inkomster och större behov. I många fall åtnjuta barnen avgiftsbelagd undervisning. Om icke tidigare erlagda terminsavgifter och andra redan nedlagda kostnader skola bliva praktiskt taget bortkastade, kunna barnen icke gärna annat än i undantagsfall sluta skolgången omedelbart utan böra hållas kvar i skolan åtminstone så länge, att de kunna få avgångsbetyg eller hinna avlägga närmast liggande examen.

Här förekomma alltså obestriddligen en mångfald utgifter under den när-

maste tiden efter dödsfallet, vilka å ena sidan äro ofrånkomliga men som å andra sidan i regel äro av den storleksordning, att de på grund av familjens ändrade inkomstförhållanden måste vålla änkan de största svårigheter, så mycket kännbarare f. ö. som hon vid denna tidpunkt ofta är både fysiskt och psykiskt bruten till följd av dödsfallet. Längre fram är det väl åtminstone i många fall möjligt för änkan att genom eget arbete eller med barnens hjälp skaffa önskvärt tillskott till pensionen för underlättande av familjens uppehälle. Endast i relativt få fall torde det förhålla sig så, att livförsäkring finnes till sådant belopp, att detta ens tillnärmelsevis räcker att täcka alla de utgifter, det här rör sig om.

Den risken föreligger, att den första tidens ekonomiska trångmål och bekymmer kunna icke blott för den närmaste tiden förstöra familjens ekonomi utan jämväl göra det omöjligt för änkan att även senare — även om viljan är den bästa — skapa drägligare villkor åt familjen.

Av utomordentlig vikt synes det därför vara, om något kunde göras för att under den närmaste tiden efter familjefaderns frånfälle bereda en tillfällig ekonomisk lättnad åt den anställdes efterlevande. Den lämpligaste vägen synes vara, att änkan finge under viss tid behålla den avlidnes löneförmåner. Om man sålunda läte den avlidnes lön fortsätta att utgå under åtminstone ett kvartal, synas i de flesta fall böra finnas möjligheter att åtminstone någorlunda tillfredställande ordna avvecklingen och samtidigt få önskvärt rådrum för att planera för framtiden.

Därest statsmakterna för statens tjänstemän och fast anställda arbetare besluta en sådan ordning, som här ovan skisserats, varvid väl en viss minsta anställningstid torde böra fordras för att här ifrågavarande hjälp skall lämnas de efterlevande, är det sannolikt, att de flesta kommunerna med det snaraste komme att frivilligt följa efter liksom också att allt fler och fler enskilda företag, som ha ekonomisk möjlighet härtill, skulle i detta avseende, såsom redan skett i så många andra, visa sig beredda att gentemot sina anställda söka följa det allmännas exempel. Redan nu förekommer det ju f. ö. på många håll inom enskild verksamhet, att mannens lön fortsätter att vid dödsfall utgå till änkan och detta även under längre tid än som ovan föreslagits.

Huruvida lagstiftningsvägen bör anlitas för att tillförsäkra i enskild tjänst anställda här avsedd hjälp, synes oss lämpligen böra göras beroende av hur pensionsfrågan för dessa kommer att slutligt ordnas och hur förhållandena i övrigt komma att gestalta sig för dem framdeles, när beslut om stöd åt de statsanställdas änkor eventuellt fattats.

Den hjälp, som här avses att beredas de anställdas änkor, skulle såsom av ovanstående framgår, utgå endast under de närmaste månaderna efter mannens dödsfall och alltså vara rent tillfällig. Den skiljer sig således redan härutinnan väsentligt från och ligger även i flera avseenden på ett helt annat plan än den bestående hjälp, som i ömmande fall i form av statligt understöd åt barn till änkor i annat sammanhang föreslagits. Här ovan ifrågasatta åtgärder erfordras därför alldeles oavsett vilken ställning statsmakterna intaga till sistnämnda förslag.

Den fråga, som här berörts, måste anses utomordentligt behjärtansvärd och dessutom vara av allmän vikt. En närmare utredning av densamma synes därför starkt motiverad. Därför vågar jag också vädja till riksdagen om dess stöd därutinnan.

På grund av vad sålunda anförts tillåter jag mig hemställa,

att riksdagen ville besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa *dels* om utredning rörande lämpligheten och möjligheten av att till änka efter tjänstemän och arbetare i statens tjänst under viss tid efter den anställdes dödsfall, förslagsvis minst ett kvartal, utbetala den lön, som skolat utgå till den avlidne, därest denne fortfarande levat och varit i tjänst, *dels* om framläggande för riksdagen av de förslag i ärendet, vartill utredningen kan giva anledning.

Stockholm den 23 januari 1937.

Nils Holmström.